

İTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

HAFTALIK
EKONOMİ BÜLTENİ
16 EYLÜL 2024

Ekonomide Son Geliřmeler

- 03** AVRUPA REKABETÇİLİĞİNİN GELECEĞİ RAPORU
- 05** ÖDEMELER DENGESİ
- 08** CİRO ENDEKSLERİ
- 10** SEKTÖR BİLANÇOLARI, 2023
- 11** TİCARET SATIŞ HACİM ENDEKSİ
- 13** SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ
- 15** GİRİŞİMLERDE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ KULLANIM ARAŞTIRMASI
- 17** İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

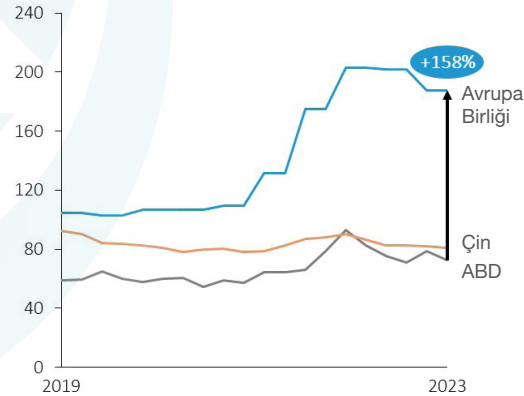
“AB Sürdürülebilir Büyüme İçin Üç Ana Alana Odaklanmalı”

Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan “Avrupa Rekabetçiliğinin Geleceği” başlıklı eylül ayı raporu AB’nin eğitim ve sağlık sistemleri gibi alanlarda güçlü olduğunu ancak bu güçlü yönlerini küresel sahnede üretken ve rekabetçi endüstrilere dönüştürmede başarısız olduğunu belirtiyor. Raporda, sürdürülebilir büyümeyi yeniden canlandırmak için üç ana alana odaklanılması gerektiği vurgulanıyor. İlki ve en önemlisi olarak Avrupa’nın özellikle ileri teknolojilerde ABD ve Çin ile arasındaki inovasyon açığını kapatmaya yönelik stratejilerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği aktarılıyor.

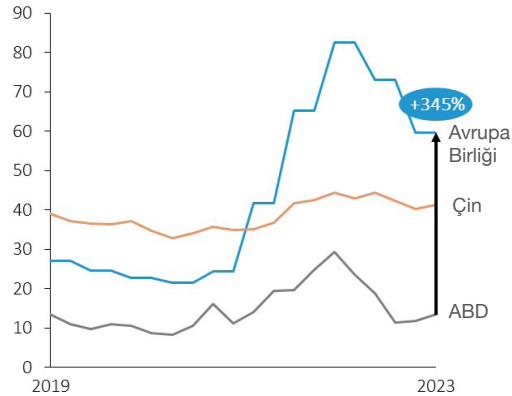
İkinci alan ise karbonsuzlaşma ve dögüsel ekonomiye geçiş yaşanırken AB bölgesinde enerji maliyetlerini kontrol altında tutmayla ilintili. AB şirketleri halihazırda ABD’deki şirketlere kıyasla 2-3 katı yüksek enerji fiyatlarıyla mücadele etmek zorunda kalıyor. Raporda, bu fiyat farklılıklarının öncelikle Avrupa’nın doğal kaynak eksikliklerinden kaynaklandığı belirtiliyor. Ayrıca piyasa kurallarının endüstrilerin ve hanelerin temiz enerjinin tüm faydalarından yararlanmasını engellediği ifade ediliyor.

Sanayide Gaz ve Perakende Fiyat Farkı

Endüstriyel perakende elektrik fiyatları
(EUR/MWh)

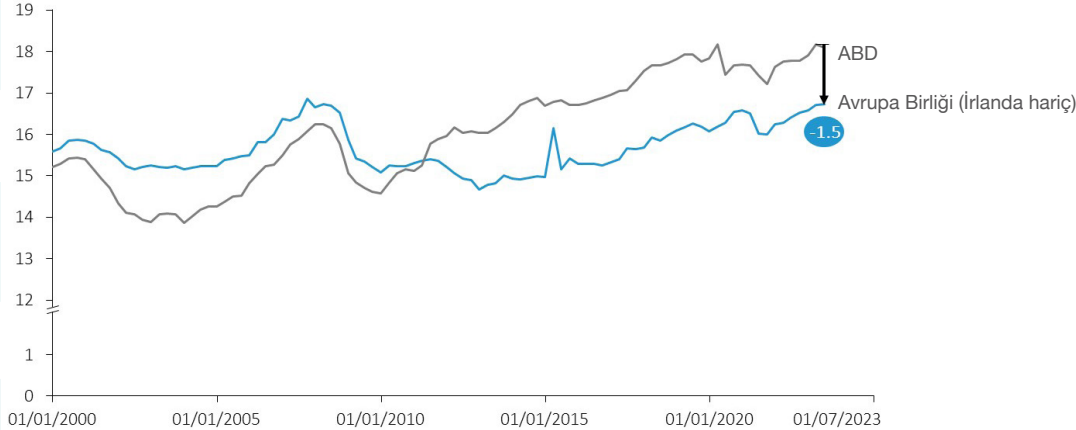
Endüstriyel gaz fiyatları
(EUR/MWh)

“AB’deki Radikal Reformların Finansı İçin Yıllık 800 Euro Yatırım Çağrısı”

Raporda, üçüncü eylem alanı olarak ekonomik güvenliğin artırılması ve kritik hammaddeler ve teknolojilerdeki dışarıya bağımlılığın azaltılması gerektiğine vurgu yapılıyor. İlave olarak güvenliğin, sürdürülebilir büyüme için bir ön koşul olduğu aktarılırken jeopolitik risklerin belirsizliği artırarak yatırımların azalmasına ve ticaretin yavaşlamasına neden olabileceği vurgulanıyor. Raporu hazırlayan Komisyon Başkanı Draghi, Avrupa’nın ABD ve Çin’in gerisinde kalmasını önlemek için yeni bir sanayi stratejisi talep ederken radikal ve hızlı reformların finanse edilmesi amacıyla yılda 800 milyar euro yatırım yapılması çağrısında bulunuyor. Raporda yer alan temel öneriler arasında ise telekomünikasyon gibi sektörlerde rekabet kurallarının gevşetilmesi, piyasa denetiminin merkezileştirilerek sermaye piyasalarına entegrasyonun sağlanması, savunma sektöründe ortak tedarikin daha fazla kullanılması ve AB'nin ekonomik bağımsızlığını artıracak yeni bir ticaret gündeminin oluşturulması yer alıyor.

Üretken Yatırım, Konut Yatırımları Hariç Gerçek Brüt Sabit Sermaye Oluşumu (GSYİH'ya Oranı)

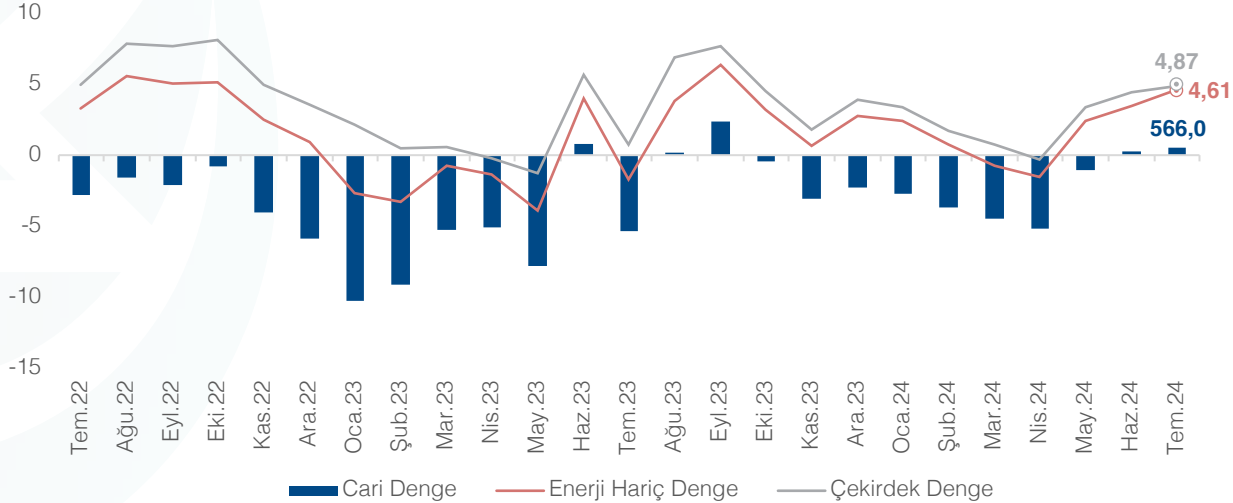
Kaynak: The Future of European Competitiveness Report 2024

“
Mario Draghi (d. 3 Eylül 1947, Roma, İtalya), 2011-2019 yılları arasında Avrupa Merkez Bankası (ECB) başkanı olarak görev yapan İtalyan ekonomist. 1991-2001 yılları arasında İtalya Merkez Bankası Başkanlığı görevinde bulundu. Şubat 2021’de teknokrat bir hükümetin başında İtalya’nın başbakanı oldu ve bu görevi Ekim 2022’ye kadar sürdürdü.”

“Cari Dengede 566 Milyon Dolar Fazla”

Cari işlemler hesabı haziran ayında 566 milyon dolar fazla verdi. Enerji hariç cari işlemler hesabı 4,61 milyar dolar, altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı ise 4,87 milyar dolar fazla kaydetti.

Cari Denge, Enerji Hariç Denge ve Çekirdek Denge (milyar dolar)

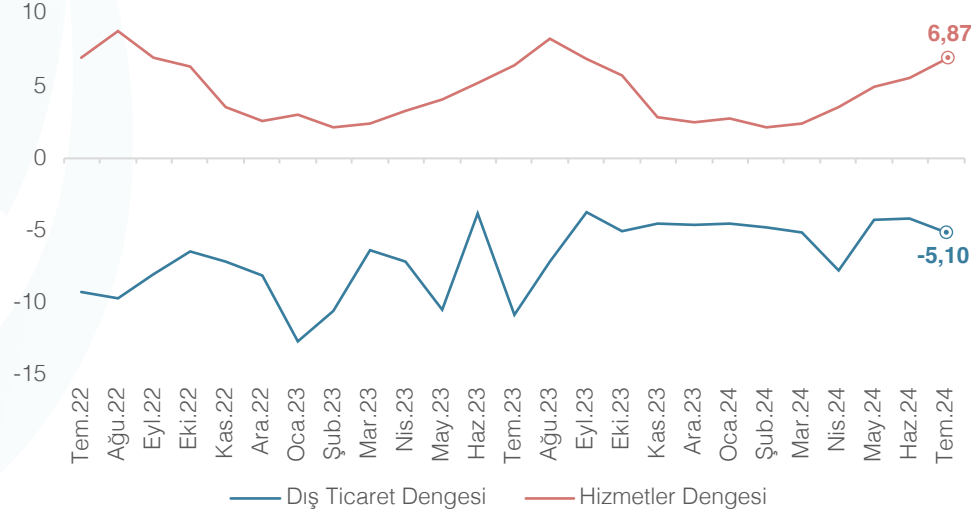

Kaynak: TCMB

“Dış Ticaret Açığı 5,10 Milyar Dolar Olarak Kaydedildi”

Temmuz ayında bir önceki aya göre ihracat %17,9, ithalat %18,5 oranlarında arttı. Bir önceki yılın aynı ayına göre ihracat %13,4 artarak 22 milyar dolar olurken ithalat ise %10,1 oranında azalarak 27,1 milyar seviyesine geriledi. Böylece dış ticaret açığı 5,10 milyar dolar değerini aldı. Hizmetler dengesi ise bir önceki aya göre %23,1, bir önceki yılın aynı ayına göre %6,6 artış göstererek 6,87 milyar dolar seviyesine ulaştı.

Dış Ticaret ve Hizmetler Dengeleri (milyar dolar)

“Rezervlerde 5.366 Milyon Dolar Artış”

Temmuz ayında doğrudan yatırımlarda 670 milyon dolar, portföy yatırımlarında 3,726 milyon dolar net giriş kaydedilirken diğer yatırımlar kaleminde 705 milyon dolar azalma gerçekleşti. Resmi rezervlerde aylık 5.366 milyon dolar değerinde artış görülürken net hata noksan kaleminde 1.186 milyon dolar artış yaşandı.

Ödemeler Dengesi 2023-2024 Yılları Karşılaştırması (milyon dolar)

	Aylık (Temmuz)		Ocak-Temmuz		Yıllıklandırılmış	
	2024	2023	2024	2023	2024	2023
A-Cari İşlemler Dengesi	566	-5,331	-16.048	-41.991	-19.085	-56.143
a-Dış Ticaret Dengesi	-5,102	-10,785	-35.738	-61.752	-60.874	-101.148
İhracat	22.008	19.393	145.568	140.862	255.726	249.934
İthalat	27.110	30.178	181.306	202.614	316.600	351.082
b-Hizmetler	6.873	6,447	28.254	26.468	54.345	54.597
Birincil Gelir	-1.271	-912	-8.588	-6.903	-12.941	-10.072
İkincil Gelir	66	-81	24	196	385	480
B-Sermaye	-77	-25	-105	-110	-200	-115
C-Finans	1.675	-3.233	-22.121	-48.255	-28.201	-55.137
a-Doğrudan Yatırımlar	-670	-482	-2.663	-2.749	-4.597	-6.550
b-Portföy Yatırımları	-3.726	-1.158	-15.891	-47	-23.983	1.456
c-Diğer Yatırımlar	705	-4.371	-2.658	-21.704	20.440	-46.524
Rezerv Varlıklar	5.366	2.778	-909	-23.755	20.819	-3.519
Net Hata Noksan	1.186	2.123	-5.968	-6.154	-8.916	1.121

*NOT: Finans hesabında negatif değerler giriş, pozitif değerler çıkış anlamına gelmektedir.

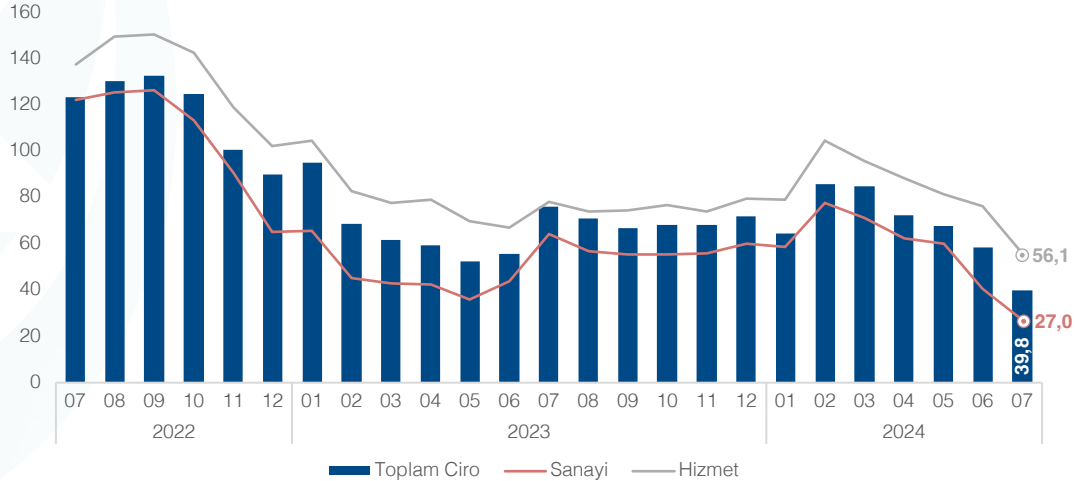
* Tablodaki değerler ödemeler dengesi analitik sunumundan elde edilmiştir.

Kaynak: TCMB

“Toplam Ciroda Yıllık %39,8 Artış Yaşandı”

Sanayi, inşaat, ticaret ve hizmet sektörlerini kapsayan toplam ciro endeksi temmuz ayında bir önceki aya göre %0,4 oranında azalırken bir önceki yılın aynı ayına göre %39,8 oranında artış kaydetti. Toplam cironun alt kırılımlarına bakıldığında yıllık bazda inşaat ciro endeksinde %58,8, hizmet ciro endeksinde %56,1, ticaret ciro endeksinde %40,6 ve sanayi sektörü ciro endeksinde ise %27,0 oranlarında artış görüldü.

Ciro Endeksleri Yıllık Değişim Oranları (%), Temmuz 2024

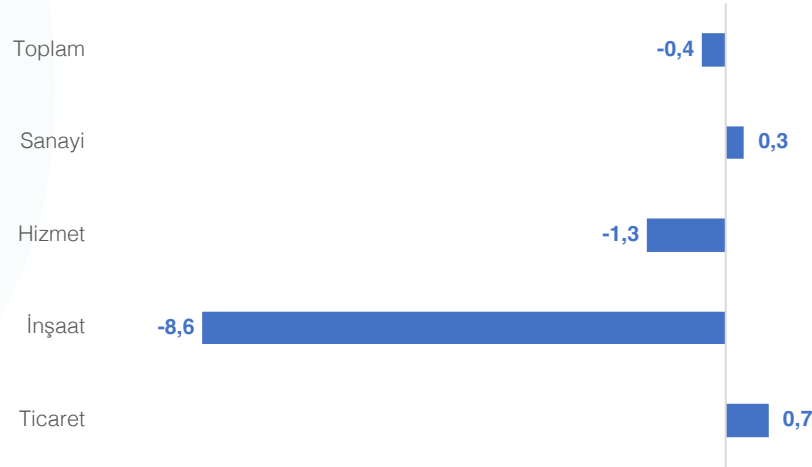

Kaynak: TÜİK

“İnşaat Sektöründe Aylık %8,6’lık Düşüş”

Temmuz ayına ait toplam cironun alt detayları incelendiğinde aylık bazda en yüksek artış %0,7 ile ticaret sektörü ciro endeksinde yaşanırken sanayi sektörü ciro endeksinde %0,3’lük artış gerçekleşti. İnşaat sektörü ciro endeksinde %8,6 ve hizmet sektörü ciro endeksinde ise %1,3 oranlarında azalış kaydedildi.

Toplam Ciro Aylık Değişim Oranları (%), Temmuz 2024

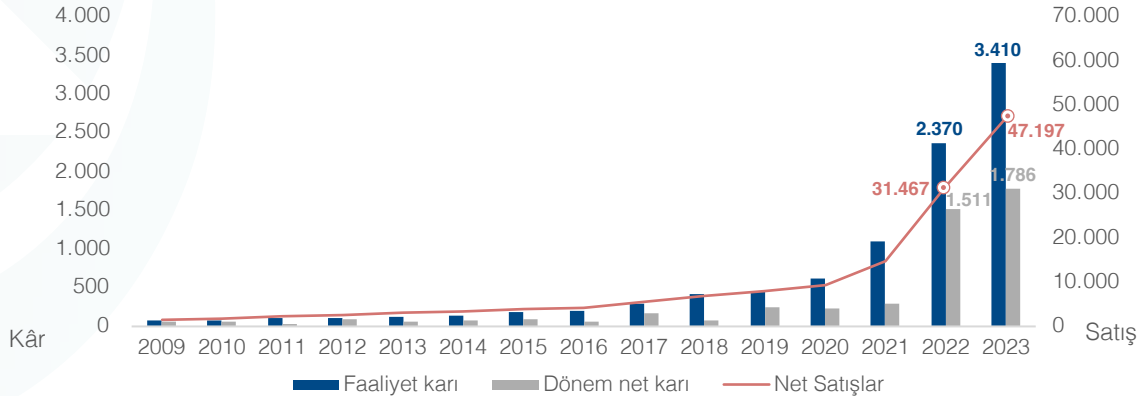

“İmalat Sektörü Aktif Büyüklükte Lider Konumda”

Sektör Bilançoları 2023'te yer alan firmaların toplulaştırılmış bilançosuna göre toplam aktif büyüklüğü 2022 yılına göre %48'lik artış ile 39 trilyon TL olarak gerçekleşti. Ayrıca kısa vadeli ve uzun vadeli yabancı kaynaklar toplamı 28,4 trilyon TL iken öz kaynakların toplamı ise 10,6 trilyon TL oldu. İmalat sektörü bir önceki yıla göre %44'lük artış ile 11,7 trilyon TL aktif büyüklüğe ulaşarak tüm sektörler arasında ilk sırada yer aldı. İkinci sırada ise 9,8 trilyon TL ile toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü bulunuyor.

Firmaların toplulaştırılmış gelir tablosu verisine göre tüm sektörlerin toplulaştırılmış dönem net kârı 1,8 trilyon TL olarak gerçekleşti. İmalat sektörü yaklaşık 1 trilyon TL ile en yüksek net kâr elde eden sektör oldu. Ayrıca toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü 526,9 milyar TL ve mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler sektörü ise 115,7 milyar TL net kâra ulaştı. Öte yandan gayrimenkul faaliyetleri sektörü 103,3 milyar TL ile en yüksek zararın yaşandığı sektör oldu. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü 11,6 milyar TL, ulaştırma ve depolama sektörü 8,5 milyar TL ve eğitim sektörü ise 5,4 milyar TL net zarar ile 2023 yılını tamamladı.

Net Satış, Faaliyet Kârı, Dönem Net Kârı Yıllara Göre Gelişimi (Milyar TL), 2009-2023

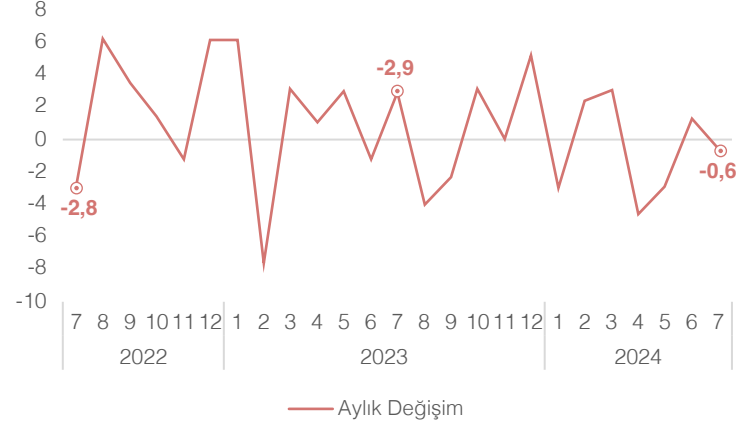

“Ticaret Satış Hacmi %3,4 Daraldı”

Ticaret satış hacmi temmuz ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %3,4 oranında azaldı. Aynı ayda motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı için satış hacminde %10,8 azalış gerçekleşti. Toptan ticaret satış hacminde %5,6 oranında düşüş, perakende ticaret satış hacminde ise %5,4 artış kaydedildi.

“Ticaret satış hacim endeksi, ticaret sektöründe faaliyet gösteren farklı tür ve büyüklükteki girişimlerin satış hacimlerini aylık olarak ölçüyor.”

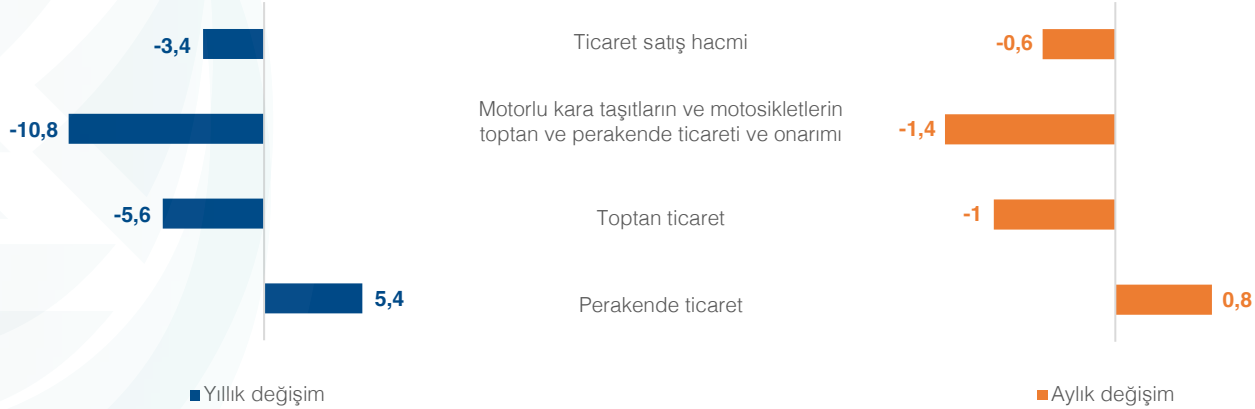
Ticaret Satış Hacmi Yıllık ve Aylık Değişim Oranları (%), Temmuz 2024

“Endekste Aylık %0,6 Oranında Azalış”

Ticaret satış hacmi temmuz ayında bir önceki aya göre %0,6 oranında azaldı. Alt detaylara bakıldığında motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı için satış hacminde %1,4 azalış görüldü. Toptan ticaret satış hacminde %1 azalış, perakende ticaret satış hacminde ise %0,8 artış kaydedildi.

Ticaret Satış Hacmi Yıllık ve Aylık Değişim Oranları (%), Temmuz 2024

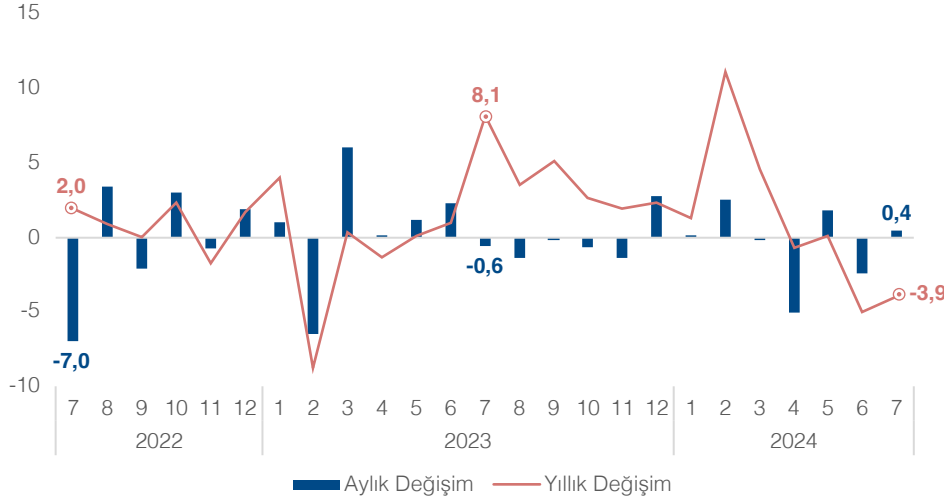

Kaynak: TÜİK

“Sanayi Üretiminde Yıllık %3,9 Oranında Azalış ”

Sanayi üretim endeksi temmuz ayında bir önceki aya göre %0,4 oranında artarken bir önceki yılın aynı ayına göre %3,9 oranında azalış kaydetti. Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde 2024 yılı temmuz ayında madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre %3,3; elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %8,2 oranında arttı. İmalat sanayi sektöründe ise %5,1 oranında azalış gerçekleşti.

Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranları (%)

Kaynak: TÜİK

“Yüksek Teknoloji Grubunda Yıllık %20,2 Oranında Azalış”

Sanayi üretimi yüksek teknoloji ürün grubu temmuz ayında bir önceki aya göre %7,9, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %20,2 oranında azaldı. Bu durum, yüksek teknolojlili ürün grubundaki daralmanın üçüncü ayına girildiğine işaret ediyor. Düşük teknolojlili ürünler grubunda ise sanayi üretimi bir önceki aya göre %2,5 artarken bir önceki yılın aynı ayına göre ise %4,8 oranında azalış kaydetti.

Sanayi Üretim Endeksi Teknoloji Gruplarına Göre Değişim Oranları, Temmuz (%)

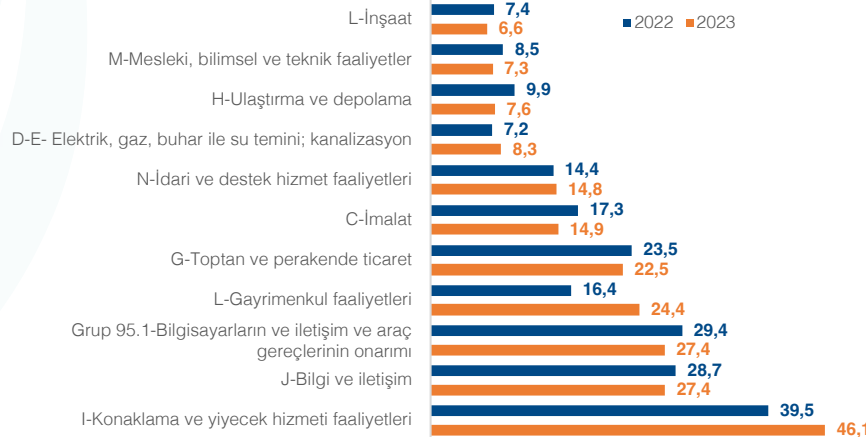
Kaynak: TÜİK

“Girişimlerin %17,4’ü E-Satış Yapıyor”

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması, 2024” sonuçlarını duyurdu. Araştırmaya göre iş amaçlı internet kullanan girişimlerin %91’i bu yıl sabit hat internet bağlantısı kullanarak internete erişim sağladı. Sabit hat internet bağlantı hızını yeterli bulan girişimlerin oranı 2020 yılında %89,9 iken 2024 yılında 3,3 puan düşüşle %86,6’ya geriledi. Çalışanlarının e-posta sistemine, doküman ve belgelerine veya iş uygulamalarına/yazılımlarına uzaktan erişim imkanının olduğunu beyan eden girişimlerin oranı 2022 yılında %68,4 iken 2024 yılında 4,6 puan artışla %73 oldu. İnternet üzerinden toplantı yapan girişimlerin oranı 2022 yılında %30,4 iken 2024 yılında %35,5’e yükseldi.

Girişimlerin 2023 yılında gerçekleştirdikleri e-satış oranı bir önceki yıla göre 0,8 puan düşerek %17,4 seviyesine geriledi. Çalışan sayısı büyüklük grubuna göre e-satış yapma oranı ise tüm gruplarda 2022 yılına göre düşüş kaydetti. Buna göre 10-49 çalışanı olan girişimlerde %17, 50-249 çalışanı olan girişimlerde %17,4 ve 250 ve üzeri çalışanı olan girişimlerde ise %30,8 oldu. E-satış yapma oranı ekonomik faaliyet grubuna göre incelendiğinde ise 2023 yılında en fazla e-satış yapma oranının %46,1 ile "konaklama ve yiyecek hizmeti" faaliyetlerini yürüten girişimlerde olduğu görüldü.

Ekonomik Faaliyet Grubuna Göre E-Satış Yapan Girişimlerin Oranı, 2022, 2023

Kaynak: TÜİK

“Girişimlerin %4,4'ü Yapay Zekâ Kullanıyor”

Sonuçlar arasında dikkat geçen bulgulardan biri de girişimlerin yapay zekâ kullanma oranı oldu. 2023 yılında %5,5 olarak açıklanan oran, 2024 yılında 1,1 puan düşüyle %4,4'e geriledi. Büyüklük kırılımlarına göre incelendiğinde yapay zekâyı en çok kullanan girişimlerin %22,3 oran ile 250 ve üzeri çalışan grubunda olduğu görüldü. Bu grubu sırasıyla 50-249 çalışanı olan girişimler (%6,7) ve 10-49 çalışanı olan girişimler (%3,5) takip etti. Yapay zekânın kullanılmamasındaki en önemli nedenin %78,9 ile girişimde ilgili uzmanlık eksikliğinin bulunması olduğu görüldü. Öte yandan herhangi bir yapay zekâ teknolojisi kullanmadığını ancak kullanmayı düşündüğünü beyan eden girişimlerin oranı ise 2024 yılında %8,4 oldu.

Çalışan Sayısı Büyüklük Grubuna Göre Girişimlerin Yapay Zekâ Kullanmama Nedenleri, 2024

Yapay zekâ teknoloji kullanmama nedeni	Toplam	Çalışan sayısı büyüklük grubu (%)		
		10-49	50-249	250+
Girişimde ilgili uzmanlık eksikliğinin bulunması	78,9	78,1	73,2	68,7
Maliyetlerin çok yüksek olması	74,2	74,3	75,5	68,1
Mevcut ekipman, yazılım veya sistemlerle uyumsuzluğun olması	69,3	70,8	66,1	60
Hukuki sonuçların net olmaması	63,5	62,6	68,6	59,1
Gerekli verilerin mevcudiyeti veya kalitesi ile ilgili zorlukların bulunması	59,3	59,6	58,9	55,6
Veri koruma ve gizliliğin ihlaline ilişkin endişelerin olması	57,5	57	60,6	52,7
Etik faktörler	44,5	43,1	51,5	41
Yapay zekâ teknolojilerinin girişime yararlı olmaması	20,5	21,5	18,1	14,7

Kaynak: TÜİK

“İşsizlik Oranında 0,4 Puanlık Düşüş”

Hane halkı işgücü araştırması temmuz ayı sonuçlarına göre 15 yaş ve üzeri bireylerde işsiz sayısı bir önceki aya göre 112 bin kişi azalarak 3 milyon 167 bin kişi oldu. Buna bağlı olarak işsizlik oranı 0,4 puanlık düşüşle %8,8 seviyesinde gerçekleşti.

Mevsim etkisinden arındırılmış istihdam oranı ise 0,3 puan artarak %49,6'ya yükselirken işgücüne katılma oranı da aylık bazda 0,1 puan artarak %54,4 olarak gerçekleşti. 15-24 yaş grubunda işsizlik oranı bir önceki aya göre 1 puan azalarak %16,6 oldu. Öte yandan mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış haftalık ortalama fiili çalışma süresi temmuz ayında bir önceki aya göre 1,3 saat azalarak 42,5 saate gerilmiş oldu.

Temel İşgücü Göstergeleri, 15+ Yaş, Temmuz 2024

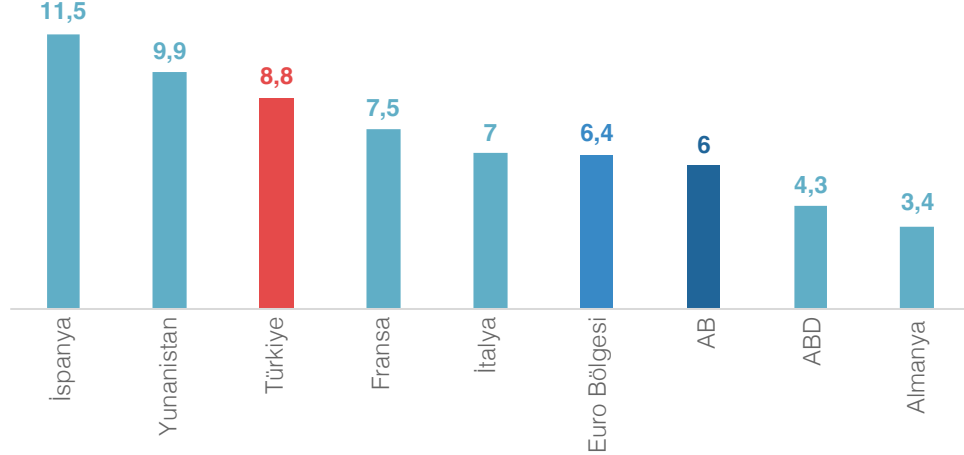
(Bin kişi)	Temmuz	Bir Önceki Ay	Bir Önceki Aya Göre Fark
	Toplam		
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	65.942	65.906	36
İşgücü	35.879	35.756	123
İstihdam	32.712	32.477	235
İşsiz	3.167	3.279	-112
İşgücüne dahil olmayanlar	30.063	30.150	-87
%			
İşgücüne katılma oranı	54,4	54,3	0,1
İstihdam oranı	49,6	49,3	0,3
İşsizlik oranı	8,8	9,2	-0,4
Genç nüfusta işsizlik oranı (15-24 yaş)	16,6	17,6	-1

Geniş tanımlı işsizliği tanımlayan **âtil işgücü** oranı, temmuz ayında **2,7 puan artış ile %26,5** seviyesine yükseldi.

“AB İşgücü Piyasası, İşsizlik Oranındaki Düşük Seyri Koruyor”

Temmuz ayında mevsimsellikten arındırılmış işsizlik oranı Euro bölgesinde bir önceki aya göre 0,1 puanlık azalış ile %6,4'e düşerken AB'de değişiklik göstermeyerek %6 oranında sabit kaldı. Eurostat'ın tahminine göre temmuz ayında genç işsizlik oranı AB'de %14,5, Euro Bölgesi'nde ise %14,2 oldu.

Seçili Ülkelerde İşsizlik Oranı, Temmuz 2024

İTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tasarım ve Hazırlık | Stratejik Araştırmalar Merkezi

itosamkurumsal

www.itosam.org.tr